

[Total No. of (i) Printed Pages 8 (ii) Questions 9]

Sub Code : 0528 (1048) Exam Code : 0006

Exam : B.A./B.Sc. (General), 6th Semester

Subject : Music (Instrumental)

Paper : Paper: A Theory (In all Mediums)

Time : 3 Hours

Maximum Marks : 45

Note: Attempt **five** questions in all. Attempt **one** question from **each** unit. Unit No. **5** is **compulsory**. All questions carry equal marks.

UNIT - I

1. Write down the historical development of Indian Music from Bharat to Matang period.

9

2. Discuss in detail about Uttari and Dakshini Sangeet Padhati ? Give their similarities and differences also.

9

UNIT - II

3. Write down the life sketch of Shri 'Panna Lal Ghosh' and give his contribution towards Indian Music.

9

P.T.O.

4. What are contribution of Pt. 'Lal Mani Mishra' towards Indian Music ? Give his brief life sketch also. 9

UNIT - III

5. Discuss the "Role of Instruments in Chitrapat Sangeet". 9
6. Write an essay on 'Manch Pradarshan' ? 9

UNIT - IV

7. Write down the notation of a Maseet Khani gat in any raga of your course along with three toras. 9
8. (1) Write down the description of Raga 'Bahar'. $4\frac{1}{2}$
- (2) Write down the notation of Taal Sul Taal in single and double layakarries. $4\frac{1}{2}$

UNIT - V

(Compulsory)

9. Attempt any **nine** questions :

1×9=9

- (1) Name any Tala having fourteen beats.
- (2) Write the Vadi Samvadi Swara of Ragi Tori.
- (3) What is the Jati of Raga Gujri Tori ?
- (4) Name the writer of Natya Shastra.
- (5) Which Instrument was played by shri 'Panna Lal Ghosh' ?
- (6) Name the guru of Smt.'Sharan Rani'.
- (7) Who wrote 'Vrihadeshi' grantha ?
- (8) Write one difference between Raga 'Miyan Ki Tori' and Raga 'Gujri Tori'.
- (9) Name the main string of Sitar.
- (10) Write the main combination of Swaras used in Raga Miyan Ki Malhar.
- (11) Write the Vadi Samvadi Swara of Raga Bahar.
- (12) Give only one contribution of Pt. Lal Mani Mishra.
- (13) Which Instrument was played by Smt. Sharan Rani ?

हिन्दी माध्यम

निर्देश : कुल पाँच प्रश्न करें। प्रत्येक इकाई में से एक प्रश्न करें। इकाई नं. 5 अनिवार्य है। सभी प्रश्नों के अंक समान हैं।

इकाई - I

1. भरत से मतंग तक के समय का भारतीय संगीत का ऐतिहासिक विकास क्रम लिखें। 9
2. उत्तरी तथा दक्षिणी संगीत पद्धतियों के विषय में विस्तार से लिखें तथा दोनों की समानताएँ एवं विभिन्नताएँ भी लिखें। 9

इकाई - II

3. श्री 'पन्ना लाल घोष' का जीवन परिचय लिखें तथा भारतीय संगीत को उनकी देन के विषय में विस्तार से लिखें। 9
4. प. 'लाल मनी मिश्र' का भारतीय संगीत में क्या योगदान है ? विस्तार से लिखें। उनका सक्षिप्त जीवन परिचय भी लिखें। 9

इकाई - III

5. 'चित्रपट संगीत में वाद्यों की भूमिका' पर विस्तार से लिखें। 9
6. 'मंच प्रदर्शन' पर विस्तृत निबन्ध लिखें। 9

इकाई - IV

7. अपने पाठ्यक्रम में से किसी एक राग में एक मसीतखानी गत तीन तोड़ों के साथ लिखें। 9

8. (1) राग बहार का परिचय लिखें।

$4\frac{1}{2}$

(2) सूलताल के बोल एक गुण एवं दुगुण लयकारी में लिखें।

$4\frac{1}{2}$

इकाई - V

(अनिवार्य)

9. किन्हीं 9 प्रश्नों के उत्तर दें।

1×9=9

- (1) चौदह मात्रा की ताल का नाम लिखो।
- (2) राग तोड़ी का वादी-संवादी स्वर लिखें।
- (3) राग गुजरी तोड़ी की जाति क्या है ?
- (4) नाट्य शास्त्र के लेखक का नाम लिखो।
- (5) श्री 'पन्ना लाल घोष' कौन-सा वाद्य बजाते थे ?
- (6) श्रीमती शरण रानी के गुरु का नाम लिखें।
- (7) वृहद्देशी ग्रन्थ किसने लिखा था ?
- (8) राग मिआं की तोड़ी तथा गुजरी तोड़ी में एक अन्तर लिखें।
- (9) सितार के प्रमुख तार का नाम लिखें।
- (10) राग मिआं की मल्हार का प्रमुख स्वर समुदाय लिखें।
- (11) राग बहार का वादी सम्वादी स्वर लिखें।
- (12) पं. लाल मनी मिश्र की कोई एक कृति अथवा देन लिखें।
- (13) श्रीमती शरण रानी कौन-सा वाद्य बजाती थीं ?

(ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਸਕਰਣ)

ਨੋਟ: ਕੁਲ ਪੰਜ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲਿਖੋ, ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਦਾ ਚੋਣ ਕਰ ਜਵਾਬ ਲਿਖੋ। ਯੂਨਿਟ ਨੰਬਰ V ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਬਰਾਬਰ ਅੰਕ ਦੇ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ - I

1. ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਮਤੰਗ ਦੀ ਮਿਆਦ (Bharat to Matang period) ਤੱਕ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ (historical development) ਕ੍ਰਮ ਲਿਖੋ। 9
2. ਉੱਤਰੀ ਅਤੇ ਦੱਖਿਨੀ (uttari and dakshini) ਸੰਗੀਤ ਪਧਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ? ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤਰ (similarities and differences) ਵੀ ਦਿਓ। 9

ਯੂਨਿਟ - II

3. ਸ਼੍ਰੀ ਪੰਨਾ ਲਾਲ ਘੋਸ਼ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪਰਿਚਯ (life sketch) ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ (contribution) ਲਿਖੋ। 9
4. ਪੰਡਤ ਲਾਲ ਮਨੀ ਮਿਸ਼ਰਾਜੀ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ (contribution) ਕੀ ਹੈ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨ ਪਰਿਚਯ (life sketch) ਵੀ ਲਿਖੋ। 9

ਯੂਨਿਟ - III

5. "ਚਿੱਤਰਪਟ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਵਾਦ ਜੰਤਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ" (Role of Instruments) ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। 9

6. 'ਮੰਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ (manch Pardarshan) ਤੇ ਵਿਸਤਰਿਤ
ਲੇਖ (essay) ਲਿਖੋ? 9

ਯੂਨਿਟ - IV

7. ਆਪਣੇ ਕੋਰਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੱਕ ਰਾਗ ਵਿਚ ਮਸੀਤ ਖਾਨੀ
ਗਤ (Maseet Khani gat) ਤਿੰਨ ਤੋੜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਖੋ। 9
8. (1) ਰਾਗ 'ਬਹਾਰ' (Raga 'Bahar') ਦਾ ਪਰਿਚਯ
(description) ਲਿਖੋ।
- (2) ਸੂਲ ਤਾਲ (Taal Sul Taal) ਦੇ ਬੋਲ ਦੀ ਇੱਕ ਗੁਣ
ਅਤੇ ਦੂਗੁਣ ਲਯਕਾਰੀ (single and double
laya karies) ਵਿਚ ਲਿਖੋ 9

ਯੂਨਿਟ - V

(ਲਾਜਮੀ)

9. ਕੋਈ ਨੌਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਜਵਾਬ ਲਿਖੋ: $1 \times 9 = 9$
- (1) ਚੋਦਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ (fourteen beats) ਦੀ ਤਾਲ ਦਾ ਨਾਂ
ਲਿਖੋ।
- (2) ਰਾਗ ਤੋੜੀ ਦਾ ਵਾਦੀ- ਸੰਵਾਦੀ (Vadi Samvadi Swara)
ਸਵਰ ਲਿਖੋ।
- (3) ਰਾਗ ਗੁਜਰੀ ਤੋੜੀ (Raga Gujri Tari) ਦੀ ਜਾਤੀ ਕੀ ਹੈ?
- (4) ਨਾਟਕ ਸ਼ਾਸਤਰ (Natya Shastra) ਦੇ ਲੇਖਕ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (5) ਸ਼੍ਰੀ ਪੰਨਨਾ ਲਾਲ ਘੋਸ਼ ਕਿਹੜਾ ਵਾਦ ਜੰਤਰ ਬਜਾਉਂਦੇ
(Instrument played) ਸੀ?

(6) ਸ਼੍ਰਿਮਤੀ ਸ਼ਰਣ ਰਾਨੀ ਦੇ 'ਗੁਰੂ'(guru of Shmt.'Sharan Rani') ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।

(7) 'ਵ੍ਰੀਹਦੇਸ਼ੀ' ਗ੍ਰੰਥ (Vrihadeshi grantha) ਕਿਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ?

(8) ਰਾਗ 'ਮੀਆਂ ਕੀ ਤੋੜੀ' (Miyan Ki Tori') ਅਤੇ ਰਾਗ 'ਗੁਜਰੀ ਤੋੜੀ' ('Gujri Tori') ਵਿਚ ਇਕ ਫਰਕ ਲਿਖੋ।

(9) ਸਿਤਾਰ ਦੀ ਮੁੱਖ ਤਾਰ(string of Sitar) ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।

(10) ਰਾਗ ਮੀਆਂ ਕੀ ਮਲਹਾਰ (Miyan Ki Malhar) ਦਾ ਮੁਖ ਸਵਰ ਸਮੁਦਾਯ (combination of Swaras) ਲਿਖੋ।

(11) ਰਾਗ ਬਹਾਰ (Raga Bahar) ਦਾ ਵਾਦੀ- ਸੰਵਾਦੀ ਸਵਰ ਲਿਖੋ।

(12) ਪੰਡਤ ਲਾਲ ਮਨੀ ਮਿਸ਼ਰਾਜੀ ਦੀ ਕੋਇ ਕ੍ਰਿਤਿ ਅਥਵਾ ਦੇਨ (contribution) ਲਿਖੋ।

(13) ਸ਼੍ਰਿਮਤੀ ਸ਼ਰਣ ਰਾਨੀ ਕਿਹੜਾ ਵਾਜਾ (Instrument played) ਬਜਾਉਂਦੀ ਸੀ?